

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Приложение №3. към Програма за опазване на околната среда на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

СПИСЪК ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	3
СПИСЪЦИ С ИЗПОЛЗВАНИ ТАБЛИЦИ, ФИГУРИ И КАРТИ	3
I. ВЪВЕДЕНИЕ	4
II. ЦЕЛИ И ПРИНЦИПИ НА ПРОГРАМАТА	5
III. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПОЧВИТЕ И НА ИЗТОЧНИЦИТЕ, КОИТО ГИ УВРЕЖДАТ ПО СЕКТОРИ НА НАЦИОНАЛНОТО СТОПАНСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СТРАЖИЦА	6
1. Характеристика на основните почвени типове на територията на община Стражица	6
2. Основни процеси, които увреждат почвите и насоки за тяхното ограничаване	10
3. Състояние на почвите на територията на община Стражица	17
2.1. Замърсени почви с тежки метали	17
2.2. Замърсени почви с пестициди	17
2.3. Заблатени почви	17
2.4. Ерозирали почви	18
2.5. Вкислени и засолени почви	18
4. Основни изводи от анализа	18
IV. SWOT АНАЛИЗ	19
V. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ПО ОПАЗВАНЕ, УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ	20
1. Предизвикателства	20
2. Стратегически цели и приоритети	21
3. Очаквани резултати	21
VI. СРЕДСТВА ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ	22
VII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ	22
VIII.СХЕМА ЗА ОРГАНИЗАЦИЯ, НАБЛЮДЕНИЕ И ОТЧИТАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ	29
IX. ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ	32

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

СПИСЪК ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НСИ	Национален статистически институт
ПОУПВП	Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите

СПИСЪЦИ С ИЗПОЛЗВАНИ ТАБЛИЦИ, ФИГУРИ И КАРТИ

<i>Карта 1. Почвени типове в България</i>	<i>7</i>
<i>Карта 2. Текстурни класове на почвите в България</i>	<i>9</i>
<i>Карта 3. Общините в България, с риск към атмосферно засушаване.....</i>	<i>14</i>
<i>Карта 4. Общините в България, с риск към почвено засушаване</i>	<i>14</i>
<i>Карта 5. Общините в България, с риск към почвено-атмосферно засушаване.....</i>	<i>15</i>

<i>Фигура 1. Баланс на територията на община Стражица</i>	<i>10</i>
<i>Фигура 2. Разпределение на финансовия ресурс по приоритети на програмата</i>	<i>27</i>

<i>Таблица 2. SWOT-анализ на почвите на община Стражица</i>	<i>19</i>
<i>Таблица 3. План за действие на ПОУПВП Стражица 2016-2020 г.</i>	<i>23</i>

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите (ПОУПВП) на община Стражица за периода 2016-2020 г. е разработена в изпълнение на чл. 26 от Закона за почвите. Тя е неразделна част от Общинската програма за опазване на околната среда за периода 2016-2020 г.

ПОУПВП на община Стражица обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на общините в съответствие с нормативните документи - опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

ПОУПВП е разработена за период, който да съвпада с периода на действие на Общинската програма за опазване на околната среда за периода 2016-2020 г. и е в съответствие с периода на действие на Общинския план за развитие на община Стражица 2014-2020 г.

Програмата подлежи на евентуална актуализация при всяка значима промяна на екологичното законодателство или в приоритетите на региона/общината във връзка с политиката по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

Разработената програма е в съответствие със следните стратегически **документи**:

- Национална стратегия за околна среда 2009 – 2018 г.;
- Национална програма за действие за устойчиво управление на земите и борба с опустиняването в Република България 2007 – 2013 г. – актуализация за програмен период 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на община Стражица за периода 2014 – 2020 г.;
- Програмата за опазване на околната среда на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Програмата е разработена при следните ограничения:

- Липса на Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите;
- Липса на Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на област Велико Търново за периода до 2020 г.;
- Липса на методически указания и/или поднормативна рамка за изготвянето на общински програми за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите;
- Липса на регистър на площите с увредени почви.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

II. ЦЕЛИ И ПРИНЦИПИ НА ПРОГРАМАТА

Основните цели на програмата за опазване и осигуряване на устойчиво използване на почвите на територията на общината чрез трайно запазване на функциите им, предотвратяване на увреждането на почвите и нарушаването на техните функции, смекчаване на въздействието на заплахите за увреждането на почвите и възстановяване на нарушените функции на почвите.

Опазването, ползването и възстановяването на почвите се основават на следните **принципи**:

1. екосистемен и интегриран подход;
2. устойчиво ползване на почвите;
3. приоритет на превантивния контрол за предотвратяване или ограничаване увреждането на почвите и на техните функции;
4. прилагане на добри практики при ползването на почвите;
5. замърсителят плаща за причинените вреди;
6. информираност на обществеността за екологичните и икономическите ползи от опазването на почвите от увреждане и за мерките за опазването им.

Основните **критерии** при определяне на приоритетите в Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица са:

1. устойчиво ползване на почвите като природен ресурс;
2. опазване и подобряване на почвеното плодородие;
3. намаляване на вредните последствия върху почвите, предизвикани от природни процеси и явления и антропогенни фактори;
4. предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и опазване на другите компоненти на околната среда;
5. спазване принципите на устойчивото развитие, включително принципите на биологичното земеделие;
6. възстановяване на нарушените функции на почвите;
7. задължения, поети от държавата по международни актове, отнасящи се до почвите.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

III. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПОЧВИТЕ И НА ИЗТОЧНИЦИТЕ, КОИТО ГИ УВРЕЖДАТ ПО СЕКТОРИ НА НАЦИОНАЛНОТО СТОПАНСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА СТРАЖИЦА

Почвите са национално богатство, ограничен, незаменим и практически невъзстановим природен ресурс и опазването им е приоритет и задължение на държавните и общинските органи и на физическите и юридическите лица.

Почвата е един от важните природни ресурси, основа за съществуването на хората, животните и растенията. В природните или управляеми от човека екосистеми тя изпълнява определени функции:

- осигурява среда за развитието на растенията и реализирането на тяхната биопродуктивност, регулира и разпределя водния отток;
- съхранява водата и служи като буфер на околната среда, като инактивира или разрушава екологично опасните субстанции.

Почвата поддържа генетичните ресурси и е среда на обитание за многобройни живи организми. Тя е физическа основа на социално-икономическата структура на човешкото общество, източник е на сурови материали и съхранява геогенното и културно наследство на човечеството.

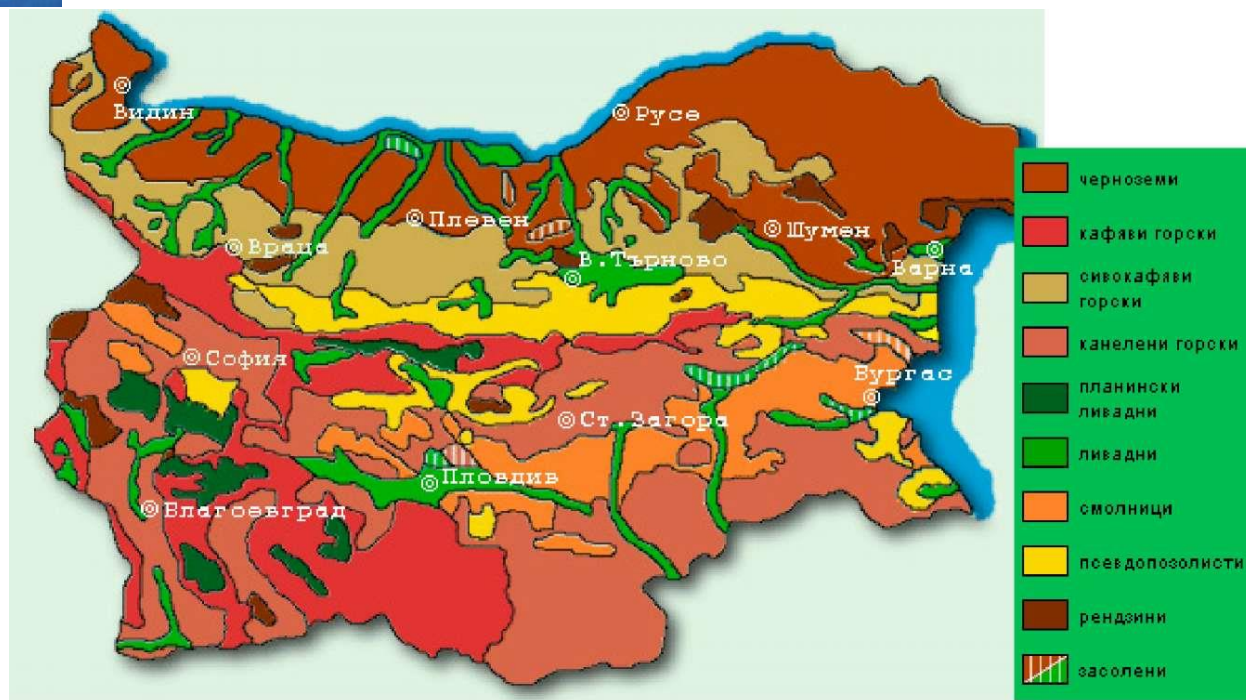
1. Характеристика на основните почвени типове на територията на община Стражица

Почвената покривка на територията на община Стражица е обусловена от геоложки строеж и отразява влиянието на континенталните климатични условия, релефа и растителната покривка.

На територията на общината се срещат следните почвени типове: черноземи, алувиално-ливадни, алувиално-делувиални, тъмносиви, сиви и светлосиви горски почви, кафяви горски почви, хумусно-карбонатни почви, алувиални почви (виж карта 1).

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Карта 1. Почвени типове в България¹

Черноземните почви имат мощен хумусен хоризонт, добре развит преходен, който преминава направо в почвообразуваща скала. Привързани са към равнинно-хълмистия релеф на равнината и льосовата, глинеста или варовика покривка, и сухия умерено-континентален климат и сухолюбива растителност. Различават се 5 основни разновидности — карбонатни, типични, излужени, деградирани и тежки глинести черноземи.

Алувиално-ливадните почви са плодородни почви, които се образуват по поречията на големи реки върху неспоени чакълесто-песъчливи алувиални наноси, при различен климат. Имат само един тънък повърхностен хоризонт – по-тъмен, до 10 см., след което има само слоеве, различаващи се по вида на фракцията. Те са със сиво-жълт цвят и са много плодородни (зеленчуци, ориз, коноп и други). Основните дейности за повишаване на плодородието им, освен торене, са насочени към предпазването им от заливане, заблатяване и засоляване.

Алувиално-делувиалните почви се характеризират като песъчливи до тежко-песъчливи, а в някои случаи като тежко глинести. Лекият механичен състав и свързаните с него по-благоприятни водни, въздушни и топлинни свойства правят алувиално-делувиалните почви едни от най-предпочитаните за земеделие.

¹ Източник: ОПР

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Сивите горски почви са характерни за хълмист и нископланински релеф, дълбоко разчленен и изграден от кредни и терциерни седименти - мергели, варовити пясъчници, мергелни варовици. Формирани са при по-влажен умерено-континентален климат и широколистна растителност. Сивите горски почви са свързани с по-активното почвообразуващо участие на горската растителност и по-малка мощност на хумусно-елувиалния хоризонт на почвообразувания субстрат. Отличават се с глинесто съдържание във вертикалния почвен профил, по-високо хумусно съдържание (2-5%) и по-малка дебелина на хумусния хоризонт от черноземните почви. Сивите горски почви се разделят на тъмносиви, сиви и светлосиви горски почви.

Тъмносивите горски почви се срещат в съчетание с деградирания черноземи и сивите горски почви. Образувани са върху льосовиден субстрат и редки смесени широколистни гори, при преобладаващото участие на ливадно-степна растителност. Те са с най-мощен хумусен хоризонт (до 45 см) и мощен алувиален хоризонт (до 110 см). Характеризират се с тежък механичен състав.

Светлосивите /псевдоподзолисти/ горски почви са образувани върху безкарбонатен скелетен субстрат и при участие на широколистни дъбови гори. Отличават се с ниско съдържание на органично вещество, слаба водопропускливост и повърхностно преувлажнение.

Кафявите горски почви са разпространени в пояса 1 000 - 2 000 м. Образувани са върху леко-песъчливо глинест елувий, делувий или пролувий, при влажен климат и широкото участие на широколистни /букови/, иглолистни и смесени гори. Отличават се с малка мощност на почвения хоризонт (40-80 см), незначителен хумусен хоризонт и незначително съдържание на хумус (3-9%). Поделят се на светлокафяви (разпространени в по-ниския пояс на буковите гори) и тъмнокафяви (разпространени по северните склонове и високопланинския пояс иглолистни гори).

Рендзини (хумусно-карбонатни почви) - предпоставка за образуването им е наличието на карбонатни почвообразуващи скали. Разпространени са в комплекс с черноземите, смолниците, сивите, канелените и кафявите горски почви. Те са богати на хумус, сухи и силно дренирани почви.

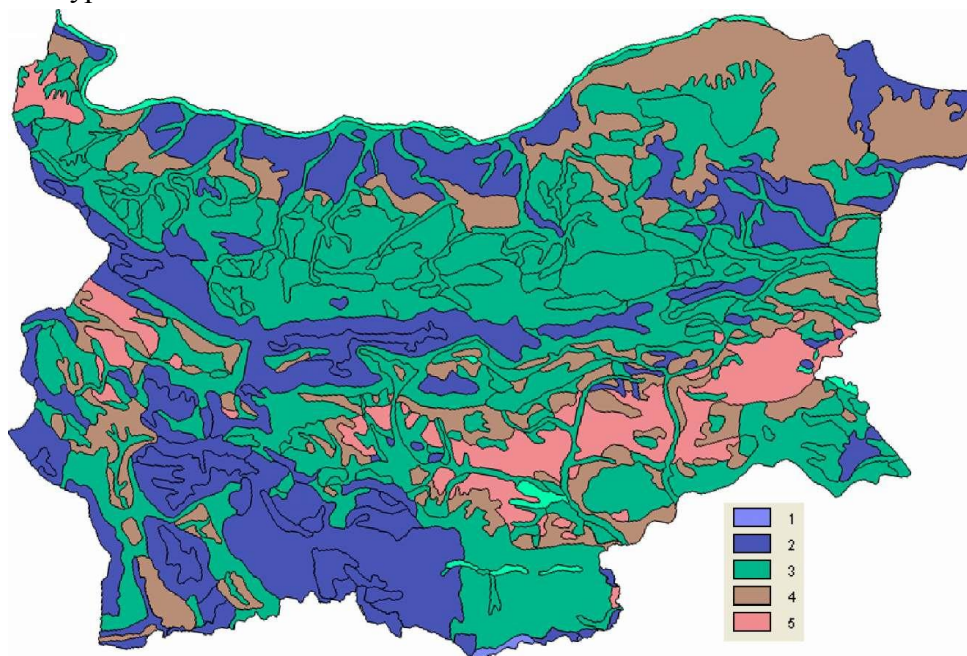
На Карта 2 са представени текстурните класове на почвите съгласно географската база почвени данни за България разработена в JRC в Испра, Италия. Тези класове се формират въз основа съотношението на пясък и глина в даден почвен профил. В горната база фигурират 5 текстурни класа: **1** - <18% глина и >65% пясък; **2** - 18% < глина < 35% и пясък > 15%, или глина < 18% и 15% < пясък < 65%; **3** - < 35% глина и < 15 % пясък; **4** - 35% < глина < 60%; **5** - > 60% глина. Общеизвестно е, че при пясъка изпарението протича по-бързо, песъчливите почви изсъхват по-бързо и следователно са по-уязвими към засушаване, в сравнение с почвите, които съдържат по-големи количества глина. Текстурен клас 1 почти отсъства в България, но текстурен клас 2, освен в планинските

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

райони, е представен в крайдунавските територии на северна България, както и някои части от североизточна България. На територията на община Стражица се наблюдават почви от текстурен клас 2 и 3.

Карта 2. Текстурни класове на почвите в България²

Разработената в НИПА “Н. Пушкиров” - “Карта на агроекологичните райони в България” помага да се визуализират почвените райони и на тази база да се определят най-подходящите култури за производство.

Следва да се направи и уточнението, че делът на земеделската земя в община Стражица е 66% от общата площ на общината и значителна част от нея е разположена в полупланинския и планинския пояс (виж фиг 1.).

² Източник: “Доклад за пространственото разпределение на почвеното засушаване в България и неговото териториално разпределение”, проф. дфн Веселин Александров, Националният институт по хидрология и метеорология на БАН

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Фигура 1. Баланс на територията на община Стражица³

2. Основни процеси, които увреждат почвите и насоки за тяхното ограничаване

Почвите са приемник на всички вредни въздействия в околната среда и като такива създават потенциален риск за здравето на населението. Степента на замърсяване и разрушаване на почвите се обуславя от промишлеността, транспорта, прекомерното използване на изкуствени торове и пестициди в земеделието, естествените процеси (ветрова ерозия, други екзогенни фактори), експлоатацията на подземни богатства и депонирането на отпадъците.

Увреждането на почвите е процес на настъпване на неблагоприятни промени в строежа и/или физико-химичните им свойства, водещ до нарушаване на основните им функции. Причините могат да бъдат природни и/или антропогенни.

В чл. 12 от Закона за почвите (Обн. ДВ. бр. 89 от 6 Ноември 2007 г., посл. изм. ДВ. бр. 98 от 28 Ноември 2014 г.) са посочени следните видове процеси, които увреждат почвите:

1. ерозия;
2. вкисляване;
3. засоляване;
4. уплътняване;
5. намаляване на почвеното органично вещество;
6. замърсяване;
7. запечатване;
8. свлачища.

³ Източник: Общинска дългосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива в Община Стражица 2014 – 2024 г.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Ерозия на почвите е физично явление, свързано с отделяне и пренасяне на почвени частици чрез вятър, дъждовни и поливни води при протичане на естествени процеси и/или въздействие на антропогенни фактори. Загубата на почвен материал оказва съществено влияние **върху функциите на почвата**.

Вкисляване е естествено протичащ процес, чиято интензивност зависи и от антропогенни фактори и води до увеличаване киселинността на почвите.

Засоляване на почвите е процес, при който се увеличава съдържанието на водоразтворимите соли, с което се увеличава обемът на натрий и магнезий в почвите и се оказва негативно влияние на техните свойства, респективно на продуктивния им потенциал. Подобряването на засолените почви е свързано със значителни капиталовложения, тъй като е възможно да се постигне след дрениране на почвите, а също и с прилагането на други сложни агротехнически практики.

Уплътняване на почвата е физически процес на частично разрушаване на почвената структура и увеличаване на плътността, при което намалява водопропускливостта, увеличава се твърдостта, нарушава се почвената структура и се променя строежът на почвения профил. Основно се наблюдава при неправилно използване на селскостопански машини при неподходящи условия. Обработваемите земи са засегнати от уплътняване както на горния слой, така и на плодородния слой. Необходимо е прилагането на добри земеделски практики за поддържане и възстановяване на структурата на почвата като например използване на машини и приспособления за почвообработка с намален натиск, а също и прилагане на интензивни мерки за опазване на почвата от ерозия и деградация на почвеното органично вещество.

Почвеното органично вещество е сложна система от хумусни вещества, белтъци, въгледороди, восъци, смоли и други компоненти. **Намаляването на почвеното органично вещество** при обработваемите земи, е между 10% и 40% за по-голямата част от почвите, но в отделните случаи може да намалее и повече. Въпреки липсата на системни наблюдения има данни за трайна тенденция към намаляване на запасите на почвено органично вещество в обработваемите земи.

Замърсяване на почвите е процес на натрупване на вредни вещества в почвите от естествен и/или антропогенен източник, чиито свойства и концентрации причиняват нарушаване на техните функции независимо дали се превишават действащите в страната норми.

Основен източник на замърсяване на земите в урбанизираните територии е транспортът.

Известно е още замърсяването на почвите от неправилната употреба на минерални торове. Липсата на естествен механизъм за превръщането на нитрати в безвредни съединения прави проблема особено опасен. Постъпващите в организмите свободни нитрати се превръщат в нитрити. Нитритите могат да се свържат с хемоглобина в кръвта,

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

което лишава животните и човека от достатъчно кислород.

Други големи замърсители на почвата са пестицидите. Те са химически средства за защита от вредители: насекоми, гризачи, паразитни гъби и плевелни растения. Употребата им води до рязко увеличаване на добивите от обработените с тях култури поради бързото унищожаване на вредители. Пестицидите трудно се разграждат по биологичен път и концентрацията им се увеличава многократно по дължината на хранителните вериги. Ако количеството на пестицида е било безвредно при първоначалното му прилагане, то след време при навлизане в последното звено на хранителната верига то може да се окаже смъртоносно. Пестицидите се натрупват в човешкото тяло, причинявайки тежки увреждания в различни органи.

В почвата могат да попаднат тежки метали (мед, олово, хром, манган и др.) в резултат от напояване със замърсени промишлени води или от промишлено замърсен въздух. Тежките метали са особено опасни, защото са устойчиви. Те причиняват болести, които засягат почти всички човешки органи.

Запечатване на почвите е трайно покриване на почвените повърхности с непропусклив материал поради застрояване и/или изграждане на инфраструктура.

Свлачището е природно явление, при което се нарушава устойчивостта на големи земни маси и се създават предпоставки за придвижването им. Причините за възникването на свлачища са свързани със силно пресечения релеф и други специфични геоложки дадености в определени райони. Свлачищните процеси нямат внезапен характер и е възможно да бъдат регулирани с технически средства. Във времето те имат периоди на затихване и усилване. След активизирането на свлачището може да се стигне до възникване на бедствена ситуация.

Друг процес, който се свързва също с увреждането на почвите и с промените в ландшафта, е **загубата на биоразнообразие**, която води до загуба на естествената среда на обитаване на редица биологични видове. Изгарянето на стърнищата унищожават флората и нарушава почвеното равновесие, с което причинява значително намаляване на почвеното плодородие. Загубата на биоразнообразие може да бъде ограничена чрез намаляване на интензитета на процесите на деградация на почвите и земите, промените в ландшафта, които водят до загуба на естествената среда на обитаване на биологичните видове, и изгарянето на стърнищата.

Засушаването е също основен процес и проблем, който влияе върху състава и функциите на почвите. В доклада на Национален институт по метеорология и хидрология към Българска Академия на Науките „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф. дфн В. Александров (по-нататък **докладът**) е направено пространствено разпределение на районите в България, уязвими към засушаване. Там е посочено, че въпреки големия брой на изследванията върху засушаванията в чужбина и България все още не е разработена единна методика за тяхното изучаване поради сложността на

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

явлението и многостранността на неговото проявление и въздействие. „Основен методичен проблем при изучаване на засушаванията е тяхната типизация. Обикновено се различават четири-пет типа засушаване: **почвено, атмосферно, почвено-атмосферно, хидрологично и социално-икономическо**. **Почвеното засушаване** настъпва при продължителен безвалежен период, който може да настъпи през всеки месец или сезон. При почвеното засушаване коренообитаемия слой просъхва и растенията страдат от недостиг на вода. Всъщност, почвеното засушаване представлява продължителен период, при който се нарушава водния баланс в почвата и на растителните екосистеми, влошава се физиологичното състояние на растенията и добивите рязко спадат. При атмосферната суша, освен ниските валежи се наблюдават високи температури и ниска влажност на въздуха. Чести явления са сухите и горещи ветрове и вследствие на голямата евапотранспирация се нарушава водния баланс на растенията. Растенията се намират в най-неблагоприятни условия при настъпване на почвено-атмосферно засушаване. Комплексът от почвени и метеорологични условия се характеризира с много малки запаси от почвена влага, ниски количества валеж, високи температури, ниска влажност на въздуха и силни горещи ветрове.

През отделните сезони засушаването се отличава с някои характерни особености. *Пролетната суша* се характеризира с невисоки температури, ниска влажност и силни ветрове, което влошава условията за сеитба, поникване и нормално начално развитие. Забавянето на поникването влошава условията на развитието на агроекосистемите през целия вегетационен период. При такива условия рязко нараства популацията на редица вредители, които нанасят и допълнителни щети. Пролетните засушавания са особено характерни за Северозападна България (40% от случаите) и Черноморското крайбрежие (50%). *Летните суши* се характеризират с високи температури, ниска влажност на въздуха и интензивно сумарно изпарение (физическо и транспирация). Това са типични почвено-атмосферни засушавания, особено когато продуктивната почвена влага започва рязко да пада под 70% от пределната полска влагемост. Растенията увяхват, спират растежа си, пожълтяват и изсъхват, когато почвената влага падне под влажността на завяхване. Особено опасно е, когато засушаването е съчетано със суховеи. Интензивните летни засушавания са най-продължителни по Черноморското крайбрежие и в Горнотракийската низина. *През есента сушата* се отразява неблагоприятно върху провеждането на есенната дълбока оран, сеитбата и поникването на есенниците, които навлизат в зимата недостатъчно развити и често страдат от измръзване. Тези засушавания са характерни за Черноморското крайбрежие, Североизточна България и Горнотракийската низина“.⁴

Според пространственото разпределение община Стражица попада в район с много нисък риск към атмосферно засушаване (*виж карта 3 – община Стражица в зелен цвят*),

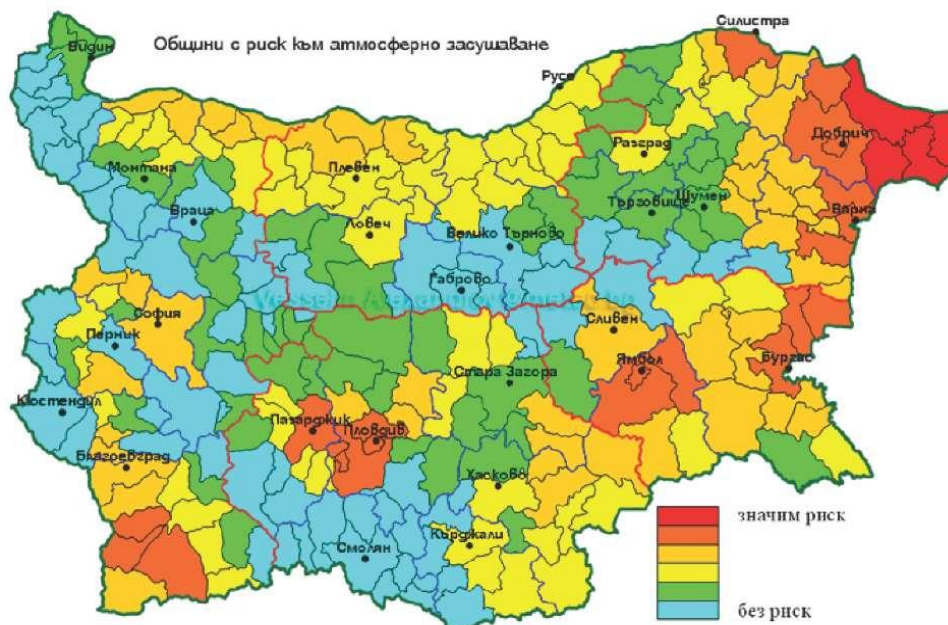
⁴ Източник: Доклад „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф. дфн В. Александров, Национален институт по метеорология и хидрология към Българска Академия на Науките

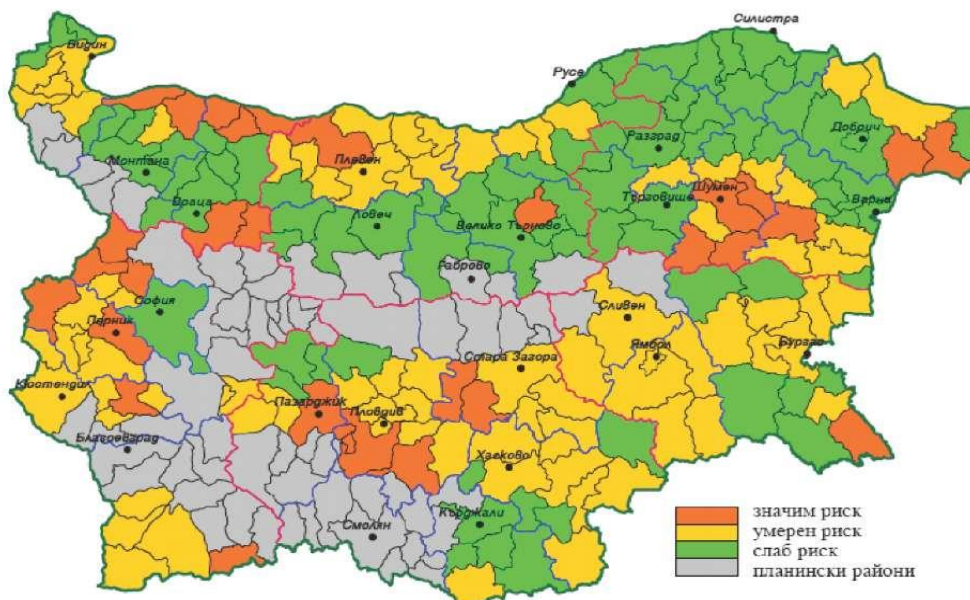
Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

със слаб риск към почвено засушаване (виж карта 4 – община Стражица в зелен цвят) и без риск към почвено-атмосферно засушаване (виж карта 5 – община Стражица в син цвят).

Карта 3. Общините в България, с риск към атмосферно засушаване⁵

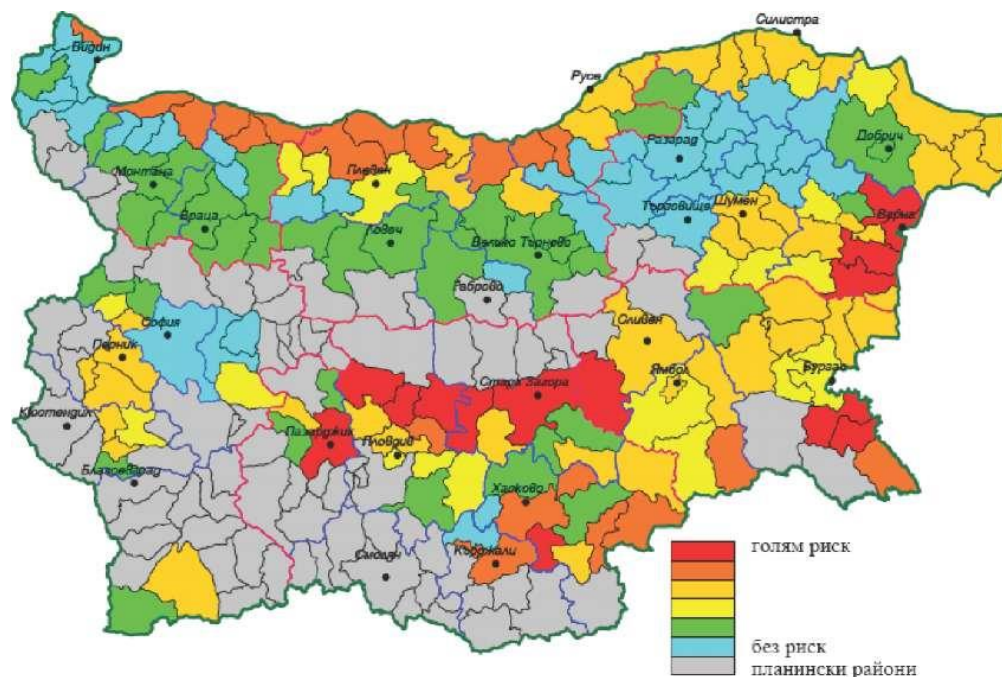

Карта 4. Общините в България, с риск към почвено засушаване⁶

⁵ Източник: Доклад „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф. д-р В. Александров, Национален институт по метеорология и хидрология към Българска Академия на Науките

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Карта 5. Общините в България, с риск към почвено-атмосферно засушаване⁷
Ограничаването и преодоляването на деградационните процеси в земеделските земи може да се осъществи чрез прилагане на добри земеделски практики, включващи комплекс от мерки с почвозащитно и оттокорегулиращо действие за интегрирано опазване на почвите и водите, специфично за дадени почвено-климатични и топографски условия, с цел:

- осигуряване на защитна покривка на почвената повърхност от растителност или растителни остатъци в периодите с висока ерозионност в резултат от валежите и вятъра;
- повишаване на инфилтрационната способност на почвата;
- поддържане и възстановяване на почвата;
- повишаване на запасите от почвено органично вещество;
- използване на машини и технологии за почвообработка с минимален натиск върху почвената повърхност.

За **увреждането на почвите в горските земи** и влошаването на свойствата им, а оттам и на продуктивния потенциал, най-значително влияние оказват ерозионните

⁶ Източник: Доклад „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф., дфн В. Александров, Национален институт по метеорология и хидрология към Българска Академия на Науките

⁷ Източник: Доклад „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф., дфн В. Александров, Национален институт по метеорология и хидрология към Българска Академия на Науките

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

процеси и измененията на свойствата на почвата, настъпващи в резултат на горски пожари.

Антропогенното въздействие може да предизвика или усили процесите на увреждане на почвата. Това въздействие се получава в резултат на:

- Неподходящи обработки на горските почви, ерозионни процеси и липса на мероприятия за борба с ерозията, загуба на хранителни вещества, замърсяване на почвите;
- Отстраняване на естествената растителност – превръщане на горските земи в обработваеми земеделски земи;
- Прекомерно ползване на дървесина за отопление и като строителен материал.

Пожарите, в резултат на които горската растителност е унищожена напълно или се поврежда в различна степен, водят до загуби на органично вещество, разрушаване на структурата и последваща ерозия.

Увреждането на почвата настъпва в резултат на частичното или пълно унищожаване на дървесната растителност, мъртвата горска постилка и тревната растителност. Това води до изменение на процентното съдържание на фракции на макроагрегатния и механичния състав на почвата.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

3. Състояние на почвите на територията на община Стражица

2.1. Замърсени почви с тежки метали

По данни от доклада на РИОСВ – Велико Търново за състоянието на околната среда през 2015 г., през 2014 г. по указания на ИАОС – София, Регионалната лаборатория в гр. Велико Търново е извършила пробонабиране и анализ на почвите от пункта в гр. Стражица. Широкомащабният мониторинг - I ниво включва анализ на следните показатели: почвена реакция, специфична електропроводимост, биогенни елементи - общ азот, общ фосфор, нитратен азот, органично вещество – общ въглерод и органичен въглерод, обемна плътност, гранулометричен състав, както и тежки метали – мед, цинк, олово, кадмий, никел, кобалт, хром, арсен, живак. След анализ на резултатите е установено, че съдържанието на тежки метали в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК), определени с Наредба №3 от 1 август 2008 г. за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата.

2.2. Замърсени почви с пестициди

С финансовата помощ на МОСВ и МЗХ на територията на община Стражица са обособени два терена, на които се съхраняват забранени и негодни за употреба пестициди:

- Склад за съхранение на негодни за употреба пестициди, намиращ се в обект „Варово стопанство”, съхраняващ около 5 500 кг. прахообразни и 8 400 л. течни пестициди.

- 21 броя стоманобетонни „Б-Б” кубове, намиращи се в землището на с. Благоево, на около 3 км. югозападно от гр. Стражица, съхраняващи около 42 000 кг. излезли от употреба продукти за растителна защита.

При извършени проверки през 2015 г. от РИОСВ – Велико Търново е установено, че ББ-кубовете и склада са в добро състояние. При проверката не са констатирани течове от покривните конструкции на кубовете и сградата, разливи от бидони или нарушена цялост на опаковки на прахообразните пестициди. Кубовете са обезопасени със стабилни огради, снабдени са със знаци за опасност. Склада се охранява се чрез СОТ, снабден с изискващото се противопожарно оборудване – пожарогасители, одеяла и индивидуални средства за защита (ИСЗ) и има изготвен актуален аварийен план. За всеки обект има назначени със заповед на кмета отговорни лица, които водят стриктна отчетност на количествата съхранявани пестициди в отчетни книги, заверени от Директора на РИОСВ – Велико Търново.

2.3. Заблатени почви

Няма информация за заблатени почви на територията на общината.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

2.4. Ерозирали почви

Различната гъстота на речната мрежа, характерът на основните скали и почвата, както и нерационалното използване на пасищата и горите обуславят появата и наличието на слаби и средно развити ерозионни процеси.

2.5. Вкислени и засолени почви

Няма информация за наличие на вкислени почви на територията на общината. Няма информация и за наличие на засолени почви, които съдържат в профила си над 0,25% лесно разтворими соли.

2.6. Физически нарушени терени от добивна дейност и изкопни работи

На територията на общината няма физически нарушени терени от добивна дейност и изкопни работи.

4. Основни изводи от анализа

По отношение на почвите на територията на община Стражица може да се обобщи следното:

- Почвите на територията на общината се характеризират с високо естествено плодородие;
- На територията на общината не са налични почви, замърсени с тежки метали;
- На територията на общината не са регистрирани замърсявания на почвата в следствие на употребата на пестициди;
- Няма информация за заблатени почви на територията на общината;
- Ерозионни процеси са слабо развити и се дължат на различната гъстота на речната мрежа, характерът на основните скали и почвата, както и нерационалното използване на пасищата и горите;
- Вкисляване на почвите не е констатирано;
- Няма информация за наличие на засолени почви на територията на общината, които съдържат в профила си над 0,25% лесно разтворими соли.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

IV. SWOT АНАЛИЗ

Главната цел на SWOT-анализа е да се извърши взаимнообвързана оценка на вътрешните за дадена организация или регион силни (Strengths) и слаби (Weaknesses) страни, както и на външните за организацията или региона възможности (Opportunities) и заплахи (Threats). Приема се, че вътрешните страни (силните и слабите страни) могат да се контролират от организацията, докато външните фактори (възможности и заплахи) определят състоянието на средата, в която се развива организацията или региона.

В световната практика SWOT-анализът се е утвърдил като задължителен елемент на стратегическото планиране. Значението на SWOT-анализа се подсилва и от факта, че той е регламентиран като задължителна процедура при всички планове и програми, свързани с усвояването на структурните фондове и инструменти на Европейския съюз.

Резултатите от SWOT-анализа позволяват точно формулиране на приоритетите и целите за на програмата. Резултатите от SWOT-анализа позволяват да се планират и реализират конкретни мерки за коригиране на състоянието.

Таблица 2. SWOT-анализ на почвите на община Стражица

Силни страни	Слаби страни
- Високо естествено плодородие на почвите - Ниско ниво на замърсяване на почвите с отпадъци - Липса на замърсявания на почви с тежки метали - Липса на почви замърсени с органични замърсители - Липса на заблатени и засолени почви - Липса на киселини почви	- Основен източник на замърсяване на почвите е наторяването - Опожаряване на стърнища и суха тревна растителност, водещо до увреждане на повърхностния слой на почвата и до нарушение на нейната микробиологична структура и водния ѝ баланс - Наличие на ерозионни процеси
Възможности	Заплахи
Проучване състоянието на почвите и получаване на данни за наднормено замърсяване, картиране на резултатите от проучванията и предприемане на действия по подобряване на състоянието на почвите	- Засилване на деградационните процеси на почвите - Загуба на биоразнообразие при естествено и антропогенно въздействие - Риск към почвено засушаване и почвено-атмосферно засушаване - Липса на регистър на площите с увредени почви - Липса на Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите - Липса на Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите за област Велико Търново

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

V. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ПО ОПАЗВАНЕ, УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ

1. Предизвикателства

През последните години Европейският съюз обръща особено внимание на необходимостта от формиране и провеждане на политика за опазване и устойчиво ползване и възстановяване на почвите. В стратегията за устойчиво развитие на ЕС се подчертава необходимостта, държавите-членки да подобрят управлението и да избягват прекомерната експлоатация на ограничените природни ресурси, каквито са и почвите.

Значителните увреждания на почвите се считат за необратими, или могат да бъдат ограничени само с големи усилия и средства. В същото време, почвите осигуряват прехрана, доходи, икономически стабилитет не само на отделните физически лица, но и на държавата като цяло. Освен продуктивната функция, осигуряваща производство на храни и биомаса, почвите притежават и редица други изключително важни функции като буферна, носеща, филтрираща, източник на суровини, местообитание за биологични видове, съхраняваща генетичните ресурси и опазваща историческото и културно наследство на човека. Ето защо е толкова важно да се провежда целенасочена ефективна национална и общинска политика, която да отчита не само необходимостта от опазването на почвата като ресурс, но и нейното устойчиво ползване и възстановяване.

Основно предизвикателство се явява **опазване функциите на почвите, тяхното устойчиво ползване и възстановяване**. Акцентът следва да се постави върху **превантивната защита на почвите и въвеждането на мерки за тяхното устойчиво управление**.

Почвената деградация оказва влияние върху качеството на въздуха, водата, биоразнообразието, състоянието на морската среда, затова **подобряването качествата на почвата, с цел опазване на другите компоненти на околната среда и човешкото здраве** е другото основно предизвикателство.

Процесите, увреждащи почвите (ерозия, вкисляване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища) и неправилното им ползване често имат по-големи последици от очакваното. Предприемането на мерки за намаляване на тези процеси е необходимо, за да се избегне тяхното бъдещо задълбочаване и за да се ограничи заплахата, която представляват за околната среда и човешкото здраве. Необходими са действия при източника на увреждане на почвите и предприемане на строги мерки за контрол, за да се осигури безопасност на храните и здравето на населението като резултат от замърсяване на почвите.

Протоколът от Киото подчертава, че почвата е основен резервоар на въглерод, който трябва да бъде защитен и да се увеличава, когато е възможно, тъй като запазването на органичен въглерод в почвите при добрите земеделски практики може да допринесе за

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

смекчаване на негативните въздействия от изменението на климата и поддържане на почвеното плодородие.

Тематичната стратегия за почви на ЕС, както и Конвенция на ООН за борба с опустиняването определят, че са необходими мерки за **подобряване на знанието и повишаване на информираността**, споделянето на добри практики между страните-членки, тъй като малка част от обществото отчита важността на опазването на почвите и пренебрегва риска, който носи увредената почва за околната среда и човешкото здраве. Включването на въпросите за устойчиво управление на почвените ресурси в програмите за обучение ще помогне за разбирането още в най-ранна възраст на специфичните проблеми, пред които е изправен този компонент на околната среда, включително за риска, който носи замърсена почва за здравето на всеки един от нас и колко важно е почвите да бъдат опазвани.

2. Стратегически цели и приоритети

Във връзка с посочените предизвикателства и извършените по-горе анализи на състоянието на почвите настоящата програма си поставя следните цели:

Обща стратегическа цел: Устойчиво управление на почвените ресурси на територията на община Стражица

- *Приоритет 1. Опазване, съхраняване, устойчиво ползване и подобряване на продуктивните функции на почвите;*
- *Приоритет 2. Възстановяване на увредени почви;*
- *Приоритет 3. Предотвратяване на деградацията на почвите;*
- *Приоритет 4. Повишаване на информираността на заинтересованите страни и подобряване на местна политика в областта на почвите и земите.*

3. Очаквани резултати

Изпълнението на специфичните цели ще съдейства за намаляване на вредното антропогенно въздействие, ограничаване и предотвратяване на по-нататъшно увреждане на почвените функции и устойчиво ползване на почвите. Също така, ще се минимизира риска за околната среда и човешкото здраве, в резултат на намаляване на броя на замърсените места и възстановяване на увредени почви, ще се подобрят знанието и повиши информираността на заинтересованите страни за почвите, ще се споделят добри практики между тях и представители на други страни-членки на ЕС; ще се подобри контрола на местно ниво за опазването на почвите.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

VI. СРЕДСТВА ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

За постигане на целите на програмата е разработен План за действие с конкретни институционални, организационни и инвестиционни мерки, срокове, отговорни институции, необходими ресурси и източници на финансиране (виж Табл. 3)

Той обобщава необходимите ресурси за реализацията на програмата и представлява финансовата рамка на поетите ангажменти по изпълнението му от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Ресурсите за реализацията на плана включват само планираните средства за реализацията на ключовите за опазването, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на общината мерки и проекти, които разширяват възможностите за инвестиции и мобилизират допълнителни ресурси в публичния и частния сектор. В този смисъл в плана за действие не са включени в пълен обем финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2020 г.

Компонентите на плана за действие обхващат:

- определените специфични цели за устойчиво управление на почвените ресурси, общия и годишния обем на планираните средства за тяхната реализация;
- източниците на финансиране за реализация на целите, като се имат предвид мерките и проектите;
- относителния дял на предвидените средства по източници на финансиране в общата сума на поетите финансови ангажменти за реализацията на плана.

Общата сума на поетите финансови ангажменти, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на целите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства.

VII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Планът за действие към Програмата за опазване на околната среда на община Стражица за периода 2016-2020 г. предвижда изпълнението на конкретни и целенасочени мерки по отделните компоненти на околната среда, с цел постигане на съответствие с действащите норми и стандарти в екологичното законодателство.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Таблица 3. План за действие на ПОУПВП Стражица 2016-2020 г.

№	Наименование на Специфичната цел, мярка	Бюджет (в хил. лв.)	Източник на финансиране	Индикатори	Отговорна структура	Партньори	Време за реализация				
			Фонд				16	17	18	19	20
План за действие на ПОУПВП Стражица 2016-2020 г.		5 150									
Приоритет 1. Опазване, съхраняване, устойчиво ползване и подобряване на продуктивните функции на почвите		3 655									
1	Залесяване на негодни и изоставени земеделски земи	100	Общински бюджет	100 дка залесени земеделски земи	Земеделски производители; Община Стражица						
2	Повишаване продуктивността на земите чрез подходящи технологии и техники	500	Частни фондове; Фондове на ЕС	2 бр. реализирани проекти за внедряване на нови технологии	Земеделски производители						
3	Прилагане на биологично земеделие, съчетано с мерки за устойчиво управление на земите	1 000	Фондове на ЕС	50 бр. бенефициенти получили подкрепа	Земеделски производители						
4	Прилагане на агроекологично земеделие, прилагане на зелено торене, въвеждане на междинни култури, използване на животински и други органични торове за увеличаване на органичното вещество в почвата	1 000	Фондове на ЕС	50 бр. бенефициенти получили подкрепа	Земеделски производители						
5	Насърчаване инвестициите в устойчиви практики, вкл. култивирането на лечебни растения и алтернативни култури, на слабопродуктивни общински земи	50	Общински бюджет	закупен посадъчен материал	Община Стражица						

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

№	Наименование на Специфичната цел, мярка	Бюджет (в хил. лв.)	Източник на финансиране Фонд	Индикатори	Отговорна структура	Партньори	Време за реализация				
							16	17	18	19	20
6	Периодичен текущ контрол за изгарянето или друга форма на неконтролирано обезвреждане, изоставяне и нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвена повърхност, включително на селскостопански отпадъци, извън обхвата на Закона за управление на отпадъците	5	Общински бюджет	Осъществен периодичен текущ контрол	Община Стражица						
7	Организирано напояване на земеделските земи чрез включването на физически и юридически лица в сдружения за напояване за увеличаване потенциала за ефективно използване на водата	0	Други източници	2 бр. новорегистриран и сдружения за напояване	Физически и юридически лица						
8	Възстановяване и реконструкция на хидромелиоративната инфраструктура	1 000	Фондове на Европейския съюз	2 бр. изпълнени проекти	Сдружения за напояване/Община Стражица						
Приоритет 2. Възстановяване на увредени почви		750									
1	Адаптиране и внедряване на нови технологии за възстановяване на увредени от пожари горски почви	500	Фондове на Европейския съюз	1 бр. изпълнен проект/ дейност към проект	ТП ДГС Горна Оряховица						
2	Възстановяване и поддържане на ползащитните горски пояси и извършване на нови противоерозионни залесявания.	50	Други източници	извършени залесявания	ТП ДГС Горна Оряховица						

**Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на
почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.**

№	Наименование на Специфичната цел, мярка	Бюджет (в хил. лв.)	Източник на финансиране Фонд	Индикатори	Отговорна структура	Партньори	Време за реализация				
							16	17	18	19	20
3	Прилагане на подходящи технологии, схеми и видове за залесяване на засегнати от ерозия земи	200	Фондове на Европейския съюз	извършени залесявания	Земеделски производители, бизнес организации, ТП ДГС Горна Оряховица, Община Стражица						
Приоритет 3. Предотвратяване на деградацията на почвите		700									
1	Прилагане на агротехнически, хидротехнически и лесомелиоративни мерки за ограничаване на ерозията	500	Фондове на Европейския съюз	3 бр. изпълнени проекти	Земеделски производители, ТП ДГС Горна Оряховица, Община Стражица						
2	Осигуряване производството на необходимото количество дървесни и храстови видове за противоерозионно залесяване в държавните горски разсадници	100	Други източници	извършени залесявания	ТП ДГС Горна Оряховица						
3	Прилагане на щадящи почвите видове сечи, техники и технологии в горите	100	Други източници	извършени залесявания	ТП ДГС Горна Оряховица						
Приоритет 4. Повишаване на информираността на заинтересованите страни и подобряване на местна политика в областта на почвите и земите		45									
1	Отбелязване на Световния ден на почвите - 5 декември и организиране на информационна кампания за подобряване на знанието и повишаване на информираността за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите	5	Общински бюджет	5 бр. годишни кампании	Община Стражица	Образователни институции, земеделски производители, НПО					

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

№	Наименование на Специфичната цел, мярка	Бюджет (в хил. лв.)	Източник на финансиране Фонд	Индикатори	Отговорна структура	Партньори	Време за реализация				
							16	17	18	19	20
2	Подобряване на административния капацитет чрез усъвършенстване на специализираните знания и умения на експертите от общинска администрация Стражица и споделяне на добри практики в областта на опазването, устойчивото ползване и възстановяване на почвите и устойчивото управление на земите и борбата с опустиняването	20	Фондове на Европейския съюз	1 бр. изпълнен проект/ дейност към проект	Община Стражица	Община от ЕС					
3	Предоставяне на съвети и консултации за развитие на традиционно, алтернативно и биологично земеделие, включително и за кредитиране и субсидиране на земеделското производство.	5	Други източници	5 бр. проведени годишни срещи	Областна служба за съвети в земеделието - Велико Търново	Община Стражица					
4	Организиране на дейности за информиране на собственици и ползватели на замърсени земи за наложените ограничения в ползването им	5	Други източници	5 бр. проведени годишни срещи	Областна служба за съвети в земеделието - Велико Търново	Областна дирекция земеделие Велико Търново; Общинска служба земеделие Стражица					
5	Наблюдение, оценка и актуализация на Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите	10	Общински бюджет	5 бр. изготвени отчети на програмата към годишния отчет по ПООС; 1 бр. изготвена актуализация на програмата (при необходимост); 1 бр. извършена оценка, като част	Община Стражица	Външни експерти извън ОБА Стражица					

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

№	Наименование на Специфичната цел, мярка	Бюджет (в хил. лв.)	Източник на финансиране Фонд	Индикатори	Отговорна структура	Партньори	Време за реализация				
							16	17	18	19	20
				от оценката по ПООС							

Около 71% от финансовия ресурс за изпълнение на Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица са предвидени за опазване, съхраняване, устойчиво ползване и подобряване на продуктивните функции на почвите. На второ и трето място са предвидени за възстановяване и предотвратяване на деградацията на почвите. На последно място, но не по важност, са предвидени средства за информиране на заинтересованите страни и подобряване на местната политика в областта на почвите и земите.

Фигура 2. Разпределение на финансовия ресурс по

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

приоритети на програмата

Предвидените мерки и дейности в програмата няма да засегнат територии от защитените зони по смисъла на Закона за биологичното разнообразие: Защитена зона BG0000432 „р. Голяма река“, Защитена зона BG0000231 „Беленска гора“ и Защитена зона BG0000610 „река Янтра“ за местообитанията и дивата флора и фауна и Защитена зона BG0000279 „р. Стара река“ за местообитанията и дивата флора и фауна и за опазване на дивите птици.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

VIII. СХЕМА ЗА ОРГАНИЗАЦИЯ, НАБЛЮДЕНИЕ И ОТЧИТАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 12 от ЗМСМА, Общинският съвет е органът, който приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината, които отразяват националните и европейските политики за развитие на местните общности. В изпълнение на това правомощие се разработва и приема и настоящата програма, като освен приемането ѝ следва да се обезпечи и процеса на нейното изпълнение и отчитане. Наблюдението и изпълнението на ПОУПВП е отговорност на кмета на общината.

С оглед на действащата административна структура на Община Стражица, **изпълнението на ПОУПВП** ще се осъществява от експерти от общинската администрация на община Стражица, на които са възложени функции, свързани с екологията и опазването на околната среда.

Контролът върху работата на служителите ще се осъществява от **ресорния заместник-кмет**, на който съгласно устройствения правилник са възложени следните функции:

- Контролира дейността по отношение на околната среда;
- Предлага идеи за разработване на проекти за екологични мероприятия.

Наблюдението и контролът са неразделна част от процеса на изпълнение/реализиране на ПОУПВП и чрез тях се цели да се предостави на компетентните местни органи: Общинския съвет, Кмета на общината, служителите от общинска администрация, както и на всички заинтересовани страни – социално-икономическите партньори и структури на гражданското общество, ранна информация за напредъка или липсата на напредък по постигане на заложените в програмата цели и резултати, на ефективността на нейната реализация. Получената информация се използва за целите на управлението - осъществяване на контрол и вземането на управленски решения относно продължаването, изменението, допълването или прекратяването на реализацията на съответната политика или програма.

За осъществяването на мониторинга на програмата е необходимо да се приемат и въведат в практиката на администрацията на Община Стражица **правила за мониторинг, контрол и оценка при изпълнението на програмата**, които могат да бъдат конкретно разписани за политиката по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите или общо за политиката по околна среда, но могат да бъдат и правила, които се прилагат от общинската администрация и по отношение на другите конкретните политики.

Правилата трябва подробно да описват отговорностите на съответните структурни звена и служители в общината за набиране на необходимата информация със съответните срокове, както и за обобщаването ѝ и подготовката на годишен отчет пред общинския съвет за изпълнението на програмата, който ще е част от годишния отчет за изпълнение на

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

програмата за опазване на околната среда. В правилата трябва да се определят обхвата на информацията, която ще се събира, източниците на данни и графика за предоставяне на информацията. Обхватът и източниците на необходимите данни ще се обуславят от включените в програмата цели и мерки и избраните индикатори за изпълнение на мерките и за постигане на програмните цели. Осигуряването на достатъчно и надеждни данни в единен формат за образуване, състав, събиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъците е от съществено значение за проследяване на напредъка при постигане на целите и осъществяване на контрол по изпълнение на мерките. За целта е целесъобразно да се изготвят въпросници (формуляри), които ще се попълват от звената, които имат отношение към изпълнение на включените в програмата мерки.

По отношение на графика за предоставяне на информацията, свързана с текущото наблюдение на изпълнението на програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите, подходящо е събирането и систематизирането на информацията да се извършва на годишна база.

Източниците на информация за стойностите на индикаторите за наблюдението на изпълнението на ПОУПВП, ще се базират на данни на Националния статистически институт, на официалната статистика на други централни, териториални държавни органи, агенции и институции, имащи правомощия и осъществяващи мониторинг и контрол на околната среда (МОСВ, ИАОС, РИОСВ) и земеделието (МЗХ, ДФЗ), на общинската информационна система и информация от различните дирекции и отдели в общината, както и на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. В процеса на наблюдение общинската администрация осигурява участието на организации, физически и юридически лица, като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Орган за контрол по изпълнение на програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите е общинският съвет. *Кметът на общината информира ежегодно общинския съвет и обществеността за изпълнението на програмата през предходната календарна година.*

За периодичното отчитане изпълнението на програмата е предвидено да се изготвя **годишен отчет**. Годишният отчет ще се изготвя експертите от общинската администрация до края на месец март на следващата година на база на събраната и анализирана през годината информация и на база проследяване на индикаторите за нейното изпълнение. Той е неразделна част от годишния отчет, който се изготвя за програмата за опазване на околната среда. Отчетът се изготвя на достъпен език и стил и се препоръчва да включва графики, фигури, таблици, които да илюстрират напредъка по изпълнение на мерките и целите. Това е необходимо за по-доброто разбиране на съдържанието от страна на неспециалисти в областта на почвите и от широката общественост.

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

Годишният отчет за изпълнение на програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите съдържа информация относно: общите условия за изпълнение и промени в социално-икономическите условия в общината; действия, предприети от общината за осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на програмата; създадени механизми за събиране, обработка и анализ на данни; преглед на проблемите, възникнали в процеса на изпълнение на програмата през съответната година, и предприетите мерки за преодоляването им; резултати от извършени оценки и тематични допитвания към края на отчетната година; напредък по изпълнение на целите и мерките в програмата; заключение и приложения.

Годишен отчет се публикува на официалната страница на общината за информирание на обществеността и заинтересованите страни.

Партньорският модел на управление е необходим за бъдещото развитие на Община Стражица. В процеса на изпълнение на политиката, свързана с опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на територията на общината, са въввлечени разнородни по своите интереси и функции заинтересовани страни - институции, организации, административни звена, общности (групи) от различни юридически и физически лица, които имат конкретен интерес във връзка с реализацията на тази публична политика и са нейни поддръжници или противници. С помощта на партньорството може да се осъществи целенасочено взаимодействие между тях, което ще гарантира успешното ѝ изпълнение и постигане на заложените резултати. Главната цел на действията за прилагане на принципа за партньорство е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на тази политика, относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на нейната реализация.

Сайтът на общината трябва да се актуализира непрекъснато, тъй като той е основен източник за информация, относно развитието на общината и дейността на общинската администрация, свързана с изпълнение и отчитане на стратегическите политики и документите за изпълнението им и в частност политиката по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

Ефективен канал за информация са и презентационните материали и брошури, като се препоръчва такива да бъдат залагани като средство за информация и публичност във всички проекти, които ще се изпълняват и са включени в плана за действие към програмата и Общинския план за развитие на община Стражица 2014-2020 г. В допълнение, за прилагане принципа на партньорство е препоръчително засилване на сътрудничеството с местни сдружения с цел увеличаване на гражданското участие в процеса по реализация на програмата и включване на всички заинтересовани страни чрез

Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Стражица за периода 2016-2020 г.

организиране на обществени обсъждания, кръгли маси, форуми и други подходящи форми на участие.

IX. ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ

Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите се актуализира при промяна във фактическите и/или нормативните условия:

- в резултат от въздействието на „външни“ фактори - например промени в изискванията на европейското и българското законодателство, които налагат промяна в поставените в програмата стратегически и приоритети и в съответните програмни мерки;
- в резултат на фактори, свързани с изпълнението - значително изоставане в изпълнението на програмните мерки и/или липса на напредък за постигане на целевите индикатори, въпреки изпълнението на програмните мерки, което налага прилагането на допълнителни мерки към вече приетите или замяна на някои от приетите мерки, които не дават очаквания предварително резултат.

Целесъобразно е с оглед значението на изпълнението на целите в общинските програми за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите за изпълнение на националните цели, които страната докладва пред ЕК, да се изготви **междинна оценка** на програмата след изтичане на двегодишен срок от нейното изпълнение, която ще посочи тенденциите и степента на изпълнение на програмните цели след края на 2017 г. и **последваща оценка** след нейното изтичане за оценка на степента на изпълнение на програмата. В съответствие с изводите от междинната оценка може да се извърши **актуализация** на програмата, ако се налага. Ако обаче в резултат на промени в обстоятелствата се налага да се направи актуализация в друг времеви период, то тя може да се извърши по всяко време от изпълнението на общинската програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите. Процедурата за актуализация на общинската програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите следва процедурата за разработване и одобрение на програмата. Актуализацията на програмата също трябва да премине през обществени консултации и да се приложи законодателството за екологична оценка на планове и програми, след което да се одобри от общинския съвет и да се публикува за информация на обществеността.